

позначають родинні та сімейні зв'язки (зокрема, "близькі родичі та члени сім'ї"), що дозволить охопити широке коло ймовірних потерпілих від різноманітних злочинних посягань.

Маруніч І.І., начальник кафедри юридичного документознавства Національної академії внутрішніх справ, кандидат філологічних наук, доцент;

Красницька А.В., кандидат юридичних наук, доцент, старший викладач кафедри юридичного документознавства Національної академії внутрішніх справ

ПОМИЛКИ ПРАВОТВОРЧОСТІ ЯК РЕЗУЛЬТАТ НЕДОТРИМАННЯ ПРАВИЛ-ВИМОГ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ

Для законотворчої діяльності проблеми правотворчих помилок мають особливе значення, адже наслідки цих помилок носять великомасштабний характер, руйнують систему гарантій прав та інтересів людини й громадянина, зачіпають інтереси широких верств населення. Правотворчі помилки, які допускає законодавець при застосуванні правил і засобів юридичної техніки, можуть спричинити появу й інших видів юридичних помилок, викликають труднощі в тлумаченні змісту нормативно-правового акта, перешкоджають його реалізації на практиці, погіршують якість правового акта, тому що в результаті виникають суперечності, нечіткі положення, встановлені санкції не відповідають суспільній небезпеці правопорушень.

Помилковість (викривлене відображення дійсності у свідомості людей) заважає пізнанню, відволікає від істини. Правотворчі помилки являють собою результат недотримання правил-вимог юридичної техніки, що виражається у неточному викладі та закріпленні правотворчої волі у тексті нормативно-правового акта, формальної логіки, лексики, граматики.

Правотворча помилка як офіційно реалізована помилка та результат неправильних дій правотворчого органу, що порушує

загальні принципи і норми правоутворення, є негативним результатом, який виражається у виданні такої правової норми або нормативно-правового акта, які не досягають поставлених цілей стосовно упорядкування суспільних відносин. Помилки в законодавстві є завжди результатом, а не процесом чи дією.

Правотворчі помилки як недоліки у змісті та формі нормативно-правових актів зумовлені неналежним використанням засобів правотворчої техніки, в основі яких лежить комплекс політичних, економічних, гносеологічних, соціальних, юридичних та інших факторів (В. Косович).

Правотворчі помилки можна класифікувати за найрізноманітнішими критеріями: а) за психологічним механізмом формування – умисні і неумисні; б) за галузевою приналежністю – помилки в публічному і приватному праві, матеріальному і процесуальному праві; в) за змістом – економічні, політичні, аксіологічні, психологічні, гносеологічні; г) за формою зовнішнього прояву – логічні, правові, граматичні; г) за стадіями правотворчої роботи виділяють помилки – помилки на стадії реалізації правотворчої ініціативи, помилки при обговоренні проекту акта, помилки при прийнятті акта, помилки на стадії опублікування та вступу акта в силу; д) за способом допущення – логічні й фактичні; е) за способом виявлення – явні та латентні; є) за юридичними наслідками – суттєві та несуттєві.

Серед ознак, що властиві правотворчим помилкам, слід виділити наступні: має неумисний характер; помилка має об'єктивно-правове значення; суб'єктом вчинення помилки може бути лише спеціально уповноважений суб'єкт; має неумисний характер; за вчинені помилки суб'єкти не несуть юридичної відповідальності; завжди викликають негативний результат унаслідок неправильної дії суб'єктів права у законотворчості; помилка потребує юридичного розгляду (попередження, виправлення, усунення) та повинна бути офіційно визнаною; перешкоджає реалізації суб'єктивних прав та інтересів, що охороняються законом тощо.

Існують такі способи виявлення правотворчих помилок: шляхом наукового аналізу нормативно-правового акта, його оцінки зацікавленими суб'єктами, інтерпретації й упорядкування, вивчення причин правозастосовних помилок тощо.

Правотворчі помилки залежно від моменту їх виявлення авторами законопроекту або іншими законодавчими органами можуть усуватися законодавцем у формі скасування закону, прийняття іншого закону, який регулює ці відносини, внесення змін чи доповнень до чинного закону тощо. Також установлення та ліквідація цих помилок може здійснюватися компетентним органом в особливому акті (напр., рішення Конституційного Суду України про визнання закону неконституційним).

До способів подолання помилок у правотворчій діяльності відносять: ґрунтовне вивчення правил-правил юридичної техніки та їх дотримання суб'єктами правотворчості; відкритість правотворчого процесу та широке залучення науковців і практиків; не допускати створення колізій у законодавстві; дотримання правил логіки при створенні законодавчих актів; запровадження практики проведення правової експертизи проектів нормативно-правових актів; підвищення кваліфікації та правосвідомості правотворчих суб'єктів; запровадження контролю за процесом творення нормативно-правових актів і встановлення відповідальності за правотворчі помилки; проведення аналізу правотворчої практики і правотворчих помилок тощо.

Правотворчі помилки можуть бути попереджені за допомогою наступних методів: при створенні структури закону дотримуватися логічно послідовного поділу його тексту на складові, які містять логічно завершені правові приписи; формулювати статті закону, які б урегульовували оптимальний за обсягом спектр суспільних відносин; використовувати назви законів, їх структурних елементів відповідно до їх змісту; поділ статей закону на складові не повинен містити занадто великої кількості пунктів і підпунктів; дотримуватися кодифікаційних норм сучасної української мови та офіційно-ділового стилю сучасної української мови; застосовувати посилання у законі на норми актів, які ще не створені, лише у випадку визначення у законі чітких термінів прийняття цих підзаконних нормативних актів органами виконавчої влади на підставі та з метою реалізації закону тощо.

Цілком слушно зазначено, що "помилка може виконувати важливу пізнавальну роль, більш важливу і більш пізнавальну, ніж навіть істина. Часто виявляється, що і помилки здатні

допомогти науці і ввійти в долю співучасником продуктивного пошуку” (О. К. Сухотін).